

BORDERHOLIC

CHOVATELSKÝ SPECIÁL

"JAKÁKOLIV BONITACE JE LEPŠÍ NEŽ ŽÁDNÁ"

Toto důležité sdělení je uvedeno v knize Chov psů,
kterou napsal známý kynolog ing. Jaromír Dostál, DrSc.
K tomu v knize dodává, že pro objektivní posouzení všech
jednotlivých kritérií asi nikdy nebude dosaženo absolutní shody,
podstatné však je, že se o problémech diskutuje, tříbí se názory
a všichni mají stejný cíl – co nejlepší výsledek chovu plemene.
Nejdůležitějším úkolem výboru a chovatelské komise
nového klubu bylo vytvořit takový bonitační řád,
který by ctil základní chovatelskou normu,
což je plemenný standard FCI,
a zároveň respektoval
požadavky
na zachování genetického zdraví populace border collí v ČR.
Posuďte sami, jak se to výboru a chovatelské komisi povedlo!

OBSAH

STANDARD BORDER
COLLIE
BONITAČNÍ ŘÁD
BONITAČNÍ KARTA

ŘÁD PRO UDĚLOVÁNÍ
TITULU KLUBOVÝ
ŠAMPION

GENETIKA A BORDER COLLIE

PRAVIDLA POUŽITÍ PSŮ
A FEN V CHOUVU

SOCIALIZACE
A VÝCVIK
ŠTĚŇAT

FITMIN®

VÝHRADNÍ SPONZOR BORDERHOLICU

<http://www.fitmin.cz>, E-mail: fitmin@fitmin.cz, tel. 0446 613265, fax 0446 613267

ÚVODNÍK

Vážení přátelé,

v poslední době se dostává do popředí zájmů kynologů v celém světě problém kontroly dědičnosti zdraví čistokrevných psů. Závažností problému odpovídá i pozornost, jakou mu věnují mezinárodní kynologické organizace. Dlouhodobým šlechtěním psů pouze na vzhled došlo v mnoha případech k tak závažným pochybením, že jsou označovány jako "týrání chovem". Jak možná víte, FCI přijala Evropskou strategii na zvýšení genetického zdraví psů a ČMKU se k prosazování cílů tohoto programu, konečně po několika letech zbytečného váhání, naplno připojila.

Problémy v chovech mají několik různých příčin. Často bývají způsobeny nevhodně formulovaným standardem plemene, který vyžaduje některou genetickou vadu jako charakteristický znak plemene, nebo který přímo nabádá k chovu psů s přehnanými nebo deformovanými tělesnými proporcemi. Standard plemene border collie byl naštěstí vypracován v těsné spolupráci s ISDS (International Sheep Dog Society). Tato mezinárodní organizace ovčáckých psů vede od roku 1906 záznamy o registraci ovčáckých psů zejména z Velké Británie. Mluvíme-li zde o ovčáckých psech, je třeba si uvědomit, že pojem working sheep dog, tedy v překladu pracovní ovčácký pes, je zde více méně vyhrazen pro border collie. Pro zápis štěňat do registrů ISDS je hlavní podmínkou registrace rodičů a jejich platné vyšetření na dědičně přenosné nemoci očí PRA (CEA). Vzhled nehraje žádnou roli. Ačkoli ISDS zapisuje do svých registrů i psy jiných ras, může se tam nový jedinec, tedy takový, který nemá registrované rodiče, dostat pouze na základě skvělých výsledků v soutěžích v pasení. V téměř stoleté historii ISDS se to podařilo jen několika bearded colliím. ISDS byla zpočátku zcela proti zavádění exteriérových standardů pro border collie. Na základě vyhodnocení situace však přistoupila ke spolupráci na jejich přípravě s cílem navrhnout je tak, aby co možná nejméně omezovaly plemeno předpisováním konkrétního vzhledu. To se do jisté míry podařilo a celý standard byl navržen velmi volně.

Další příčinou problémů je interpretace standardu ze strany rozhodčích. Ukazuje se, že i tak volný standard, jaký má border collie, se dá interpretovat špatně. Preferováním určitého vzhledu, které však nemá oporu ve standardu plemene, dochází ke vzniku show linií. Mohou za to jak rozhodčí, tak i chovatelé, kterým vadí "oříškovský" vzhled těchto psů a snaží se je vzhledově "vylepšit". Výsledkem je větší, na pohled těžší, pes s bohatou dlouhou srstí a co nejtmašíma očima. Tedy pes, který by měl s rychlým pohybem ve strmých horách severního Skotska těžké problémy (dlouhá srst ve vlhkém sněhu vadí). Nedovedu si ani představit, jak by byla na výstavách hodnocena, podle standardu naprosto rovnocenná, krátkosrstá varianta border collie. FCI již podniká nezbytné kroky, které snad povedou ke změně přístupu rozhodčích k interpretaci standardů při soutěžích krásy. Součástí těchto kroků je i přeškolení exteriérových rozhodčích v řadě specializovaných školení a seminářů. Že se ale bude jednat o dlouhodobý a pozvolný proces, je více než zřejmé.

Každé čistokrevné plemeno má definicí standardu a podmínkami registrace již předem značně omezen genetický fond. To je přímo živnou půdou pro šíření geneticky přenosných vad a chorob. Cílem jednotlivých chovatelských klubů musí být stanovení takových podmínek chovu, které budou jejich šíření co nejvíce omezovat. Na toto téma uspořádala ČMKU, prostřednictvím své chovatelské komise, úvodní školení. Hlavní přednášku na školení, které se uskutečnilo dne 12. února 2000 v aule VFU v Brně, přednesl prof. MVDr. RNDr. Petr Hořín CSc. Hned v úvodu konstatoval, že díky přešlapování na místě při zavádění útlumových programů v oblasti výskytu dědičných onemocnění, ztratila naše kynologie, oproti okolním státům, minimálně dva roky. Dnes už otázka nestojí jestli a kdy, ale jak. Termín je jasný – co nejdříve. Chovatelská komise ČMKU přislíbila, že za pomoci doc. Hořina a jím sestaveného týmu odborníků, vypracuje urychleně metodické podklady pro chovatelské komise klubů. Chtěl bych na tomto místě připomenout, že právě otázka podmínek pro uchovnění byla jedním z hlavních impulzů pro založení klubu BCCZ, a že díky práci celé rozšířené chovatelské komise se podařilo definovat jasná pravidla pro uchovňování jedinců prostřednictvím bonitace tak, že již nyní splňují kritéria, která jsou mezinárodně požadována. Navíc chystaná programová podpora klubové evidence bude při návrhu a ověřování vhodných spojení pro krytí brát zřetel také na jejich vhodnost z genetického hlediska. Aby se naši členové mohli lépe orientovat v problematice genetiky a jejich aplikací při chovu psů, připravil jsem na toto téma sérii jednoduchých článků, které budou postupně vycházet v našich zpravodajích. V těchto člancích se seznámíte se základní problematikou a terminologií genetiky a s její aplikací v chova-

telské praxi. Dotkneme se i problému genetiky populací a s ní souvisejícího tématu dědění geneticky přenosných vad a chorob, ale i genetické podmíněnosti pracovních schopností a vloh.

Cílem chovu border collíí musí být zdravý a výkonný pes s charakteristickými rysy a vlastnostmi své rasy. Pes, který nás jako pomocník, přítel a kamarád bude aktivně provázet životem a podílet se na jeho (doufám) lepších stránkách.

RNDr. Michal Krejčí - předseda klubu BCCCZ

STANDARD BORDER COLLIE

FCI standard psů plemene border collie je sice jen jeden, může však existovat i několik jeho překladů, které někdy nemusí být právě zdařilé. Jednou z prvních činností zakladatelů klubu BCCCZ bylo zajistit správný překlad. Klub ho podává ke schválení na CMKU v této podobě:

FEDERATION CYNOLOGIQUE INTERNATIONALE

SECRETARIAT GENERAL: 14. rue Léopold II, 6530 THUIN (Belgique)

N° 297 /08.09.1988 / GB

STANDARD BORDER COLLIE

ZEMĚ PŮVODU: Velká Británie

CELKOVÝ VZHLED: Pes dobrých proporcí jehož půvab a ladné rysy jsou v harmonii s dostatečnou tělesnou stavbou. Tato dokonalá vyváženost tělesných linií vytváří dojem, že je pes schopen podávat vytrvalé výkony. Sklon k robustnosti nebo naopak k lehkosti je nežádoucí.

CHARAKTERISTIKA: Vytrvalý ovčácký pes k tvrdé práci u stáda, výborně ovladatelný.

TEMPERAMENT: Živý, pozorný, poslušný a inteligentní. Nesmí být ani nervózní ani agresivní.

HLAVA A LEBKA: Lebka je dosti široká, týlní hrbol není vyznačen. Líce nejsou ani plné, ani zaoblené. Čenich se směrem k nosu zužuje, je středně krátký a silný. Hřbet nosu je zhruba stejně dlouhý jako lebka. Stop je velmi výrazný. Nos černý, u hnědých a čokoládově zbarvených jedinců smí být hnědý. U modrých psů by měl být břidlicové barvy. Dobře vyvinuté nosní dírky.

OČI: Posazené daleko od sebe, oválného tvaru, středně velké. Barva hnědá, jen u merle zbarvených psů mohou být jedno nebo obě oči zcela nebo částečně modré. Jemný, bystrý, pozorný a inteligentní výraz.

UŠI: Středně velké a středně silné, nasazené dostatečně daleko od sebe. Jsou neseny vztyčeně nebo polovztyčeně. Při naslouchání jsou výrazně pohyblivé.

SKUS A ZUBY: Silné zuby a čelisti s dokonalým pravidelným a úplným nůžkovým skusem. To znamená, že řezáky horní čelisti těsně přesahují řezáky spodní čelisti, přičemž jsou vsaženy kolmo do čelisti.

KRK: Dobré délky, silný a svalnatý, mírně klenutý a rozšiřující se směrem k lopatkám.

PŘEDNÍ ČÁST TĚLA: Hrudní končetiny jsou při pohledu zepředu rovnoběžné, zápěstí při pohledu z boku mírně šikmé. Kostí jsou pevné, ne však mohutné. Lopatky jsou uloženy vzad, lokty těsně přiléhají k tělu.

TRUP: Atletického vzhledu s dobře klenutými žebry. Hrudník hluboký a poměrně široký. Bedra široká a svalnatá, ne však vystouplá. Tělo je mírně delší, než je výška v kohoutku.

ZADNÍ ČÁST TĚLA: Široká a svalnatá v profilu ladně přecházející k nasazení ocasu. Stehna

dlouhá, silná a svalnatá, s dobře zaúhlenými kolenními klouby a silnými, hluboce uloženými hlezny. Od hlezna k zemi jsou zadní nohy stavěny ze silných při pohledu zezadu rovnoběžných kostí.

TLAPKY: Oválného tvaru s vysokými polštářky, pevné a dobře stavěné. Prsty klenuté a těsně navzájem přiléhající. Drápky krátké a silné.

OCAS: Středně dlouhý, svým posledním obratlem dosahující minimálně k hleznu. Je nízko nasazený, dobře osrstěný, u špičky zatočený vzhůru. Při vzrušení může být nesen výše, ale nikdy nad hřbetem.

CHŮZE/POHYB: Volný, plynulý a neúnavný. Tlapky má pes zdvíhat co nejméně, aby se mohl pohybovat plíživě a velmi rychle.

SRST: Uznávají se dvě varianty osrstění: středně dlouhé a krátké. U obou variant je krycí srst hustá a střední textury s měkkou a hustou podsadou, která vytváří výbornou ochranu proti povětrnostním vlivům. U středně dlouhé varianty vytváří bohatá srst hřívu, kalhoty a prapor. V obličejové části, na uších, hrudních končetinách (s výjimkou praporců) a pánevních končetinách od hlezen k zemi má být srst krátká a hladká.

BARVA: Dovoleno je množství barev, přičemž nikdy nemá převládat bílá.

VELIKOST A HMOTNOST: Ideální výška je u psů 53 cm, feny jsou o něco menší.

VADY: Každá odchylka od výše uvedených požadavků musí být považována za vadu a posouzení její závažnosti musí být přímo úměrné stupni odchylky.

POZNÁMKA: Psi mají mít dvě zřetelně normální varlata, plně sestouplá v šourku.

Schváleno Generálním shromážděním, které se konalo ve dnech 23. a 24. června 1987 v Jeruzalémě.

Border Collie Club Czech Republic

BONITAČNÍ ŘÁD

Článek 1

Základní ustanovení

1. Bonitace slouží pro výběr jedinců do chovu. Jejím účelem je posoudit, zda předváděný jedinec netrpí dědičnými vadami a do jaké míry odpovídá standardu. Je prováděna především proto, aby pomohla vytvořit podmínky pro sestavení vhodných chovných párů. V žádném případě není jejím cílem hodnocení krásy psa, nejedná se tudíž o klasický popis exteriéru, známý z výstav psů. Slouží především jako pomůcka k výběru chovných párů tak, aby se zvýšil selekční tlak směrem k žadáným znakům a eliminovaly se znaky nežádoucí, a to spojováním jedinců, kteří nemají žádnou společnou vadu.
2. Bonitace se mohou zúčastnit pouze jedinci, kteří mají platný průkaz původu a jsou v trvalém držení majitele v průkazu původu uvedeném.
3. U importovaného jedince je povinností majitele přivést ho k posouzení i v případě, že v zemi, odkud byl vyvezen, již uchovněn byl.
4. Na bonitaci svého psa přihlašuje majitel, činí tak písemně a v termínu stanoveném pořadatelem akce. K přihlášce přikládá kopii průkazu původu. Kromě identifikačních informací o jedinci majitel na přihlášce potvrzuje, že pes splňuje všechny podmínky pro bonitaci. Jsou to:
 - a) minimální věk 15 měsíců (v den konání bonitace by měl být pes starší než 15 měsíců),

- b) posudek z výstavy vyššího typu (s udělením titulu CAC nebo CACIB) ve třídě mladých, mezitřídě (tj. dospívajících), otevřené, nebo pracovní,
- c) rentgenové (RTG) vyšetření kyčelního kloubu na dysplazii (DKK), pořízené ve věku minimálně 12 měsíců,
- d) kontrola očního pozadí na PRA a CEA, pořízená ve věku minimálně 12 měsíců, u psa ne starší než dva roky a u feny ne starší než tři roky.

5. K bonitaci jsou přijati psi, kteří splňují následující podmínky:

- a) pes není ve vlastnictví (ani v držení) člena bonitační komise,
- b) přihláška na bonitaci je odeslána pořadateli řádně a včas, poplatek za bonitaci je zaplacen v plné výši,
- c) při vstupu do areálu, kde se bonitace koná, projde pes veterinární prohlídkou, přitom majitel psa (nebo jím pověřená osoba) předloží ke kontrole platný očkovací průkaz psa s prokázaným komplexním očkováním ne mladším než 1 měsíc a ne starším než 12 měsíců, případně veterinární osvědčení ne starší tři dnů (je-li pes z jiné oblasti, než kde se bonitace koná),
- d) pes je viditelně zdravý, nezanedbaný, bez kosmetických úprav, v minulosti mu nebyl proveden zákrok k odstranění vady vyřazující z chovu,
- e) psu nebyly podány před bonitací, ani v jejím průběhu, uklidňující ani dopingové látky,
- f) majitel psa (nebo ten, kdo ho předvádí) předá bonitační komisi originál průkazu původu (včetně jeho přílohy s potřebným zápisem z výstavy) a protokoly s výsledky vyšetření RTG DKK a očního pozadí na PRA a CEA.

6. Na bonitaci může být posouzena i háravá fena za předpokladu, že bude bonitována na konci pořadí tak, aby nedošlo k případnému narušení psychiky ostatních psů.

Článek 2

Bonitační komise

1. O tom, který jedinec bude do chovu zařazen, rozhoduje bonitační komise. Proto je třeba, aby do komise byli delegováni lidé, kteří jsou dobře informováni o chovatelských záměrech klubu, plemeno dobře znají a dá se předpokládat, že k posuzování jedinců budou přistupovat velmi zodpovědně. Práci bonitační komise řídí její předseda. Členem bonitační komise musí být rozhodčí exteriéru pro dané plemeno a další, minimálně dvě, osoby. Počet členů bonitační komise by měl být lichý.

2. O výběru členů bonitační komise a jmenování jejího předsedy rozhoduje výbor klubu. Na každou bonitaci se určuje nová bonitační komise. Doporučuje se však, především z důvodu jednotnosti pohledu a názoru na hodnocení, aby její složení bylo dlouhodobě stabilní.

3. Bonitační komise je oprávněna rozhodnutí o způsobilosti k chovu ze závažných důvodů odložit na další bonitaci. Toto odložení smí být pro daného psa učiněno pouze jednou, a to v následujících případech:

- a) oprávněná pochybnost o původu psa,
- b) byl-li pes vyřazen na základě vady v povaze.

4. Bude-li komisí bonitován jedinec pocházející z chovu člena komise, nebo je v držení (či vlastnictví) jeho blízkých příbuzných, nesmí dotyčný člen komise zasahovat do posuzování tohoto psa. Za blízkého příbuzného se pro účely tohoto řádu považují rodiče, děti, manžel(ka), druh nebo družka, jakož i osoby žijící s členem komise ve společné domácnosti.

5. Majitel (ne držitel nebo psovod) posuzovaného jedince má právo se proti rozhodnutí bonitační komise odvolat k výboru klubu. Činí tak doporučeným dopisem, ve kterém podrobně uvede důvody svého odvolání. Dopis zašle na adresu jednatele klubu nejpozději do jednoho měsíce ode dne konání bonitace. Vyhoví-li výbor klubu jeho odvolání, může být jedinec na některé z dalších bonitací posouzen znovu.

Článek 3

Povinnosti pořadatele

1. Pořadatelem bonitace border collí je výhradně BCCCZ. Bonitaci však může pořádat ve spolupráci s jinou

organizací.

2. Klub je povinen za běžný kalendářní rok uskutečnit bonitaci dostatečný počet (nejméně dvě). Výbor klubu může výjimečně, na základě písemné žádosti a dostatečných důvodů, rozhodnout o pořádání individuální bonitace mimo stanovené termíny.

3. Výši poplatků za bonitaci, individuální bonitaci a platební podmínky stanovuje výbor klubu.

4. Výbor klubu, dostatečně včas před konáním každé bonitace, jmenuje předsedu a členy bonitační komise, určí organizátora akce (fyzickou či právní osobu, která bude za přípravu, průběh a výsledek akce zodpovědná) a prostřednictvím zpravodaje nebo dopisem informuje členy klubu o místu a datu konání bonitace.

Povinnosti organizátora a popis doporučeného postupu při bonitaci jsou zakotveny ve "Směrnici pro organizaci bonitací BCCCCZ". Výbor klubu zajistí, aby každý organizátor bonitace měl tuto směrnici k dispozici.

Článek 4

Závěrečná ustanovení

1. Výsledek bonitace (včetně výsledku RTG DKK a bonitačního kódu) do průkazu původu psa zapisuje bonitační komise. Základní podmínkou pro získání chovnosti a využívání k chovu je úspěšně absolvování bonitace s ohodnocením "chovný". Způsobilým k chovu se však stává až dnem dovršení věku 18 měsíců. Pořadatelem pověřená osoba posílá průkazy původu všech bonitovaných psů s ohodnocením "chovný" k přeregistraci na PK ČMKU ihned po skončení bonitace. Po provedení přeregistrace posílá PK ČMKU originál PP majitelům na dobírku. Po přeregistraci zapisuje PK ČMKU výsledek RTG DKK do průkazu původu potomků bonitovaného jedince, a to již v mezinárodní formě zkratkou HD.

2. Bonitaci lze opakovat pouze se svolením výboru klubu nebo na základě žádosti poradce chovu a to pouze z opodstatněných důvodů (ověření určité vlastnosti, genetické vady, kontrola zdravotního stavu, podezření na úmyslné zakrytí nedostatků při konání první bonitace, apod.).

3. Výsledek bonitace je pro chovného jedince platný celoživotně. Chovnost mu však z vážných důvodů může být pozastavena nebo dodatečně zrušena. V bonitační kartě se pak zatrhne označení "dodatečně vyřazen z chovu". Toto rozhodnutí je v kompetenci výboru, je činěno na základě konkrétní situace v chovu, především prokáže-li se, že jedinec na své potomky přenáší dědičně založené vady. Majitel psa má právo se proti takovému rozhodnutí odvolat k výboru klubu. Činí tak doporučeným dopisem, ve kterém podrobně uvede důvody svého odvolání. Dopis zašle na adresu jednatele klubu nejpozději do jednoho měsíce ode dne doručení zprávy o zrušení chovnosti. Vyhoví-li výbor klubu jeho odvolání, může být jedinec na některé z dalších bonitací posouzen znovu.

4. Výsledky bonitací, resp. bonitační kódy, budou pro potřeby chovatelů fen a majitelů krycích psů uveřejňovány v klubovém zpravodaji.

Bonitační řád byl výborem BCCCCZ schválen dne 21.3.2000

Přílohy

1. **BONITAČNÍ KARTA**
2. **VÝKLAD BONITAČNÍ KARTY**
3. **BORDER COLLIE A VÝSTAVY**
Pozn. Přílohy najdete uprostřed zpravodaje

Border Collie Club Czech Republic

ŘÁD PRO UDĚLOVÁNÍ TITULU KLUBOVÝ ŠAMPIÓN

Článek 1

Základní ustanovení

1. Titul Klubový šampión se uděluje chovným psům a fenám plemene border collie v majetku členů klubu Border Collie Club Czech Republic (dále jen klub) za vynikající výsledky na výstavách exteriéru a úspěchy ve vybraných sportovních (pracovních) disciplínách. Je to prestižní titul, jehož získání je náročné a svědčí nejen o tom, že jedinec je krásný, ale že je současně i pracovně zdatný.

2. Titul Klubový šampión uděluje výbor klubu na základě písemné žádosti majitele psa (feny) zaslané jednatelem výboru klubu a doložené potřebnými doklady (kopií výstavní přílohy, potvrzením o vykonané zkoušce).

Článek 2

Podmínky pro udělení titulu

1. Základní podmínky pro udělení titulu Klubový šampión jsou:

- pes (fena) plemene border collie je chovný(á) a v majetku člena klubu,
- pes (fena) získal(a) 100 bodů (dle přiložených dvou tabulek) v součtu za ocenění exteriéru na výstavách (20–80 bodů) a prokázání schopnosti vyššího stupně výkonu ve vybraných sportovních (pracovních) disciplínách (20–80 bodů),
- majitel psa (feny) požádal písemně výbor klubu o udělení titulu a splnění ostatních podmínek doložil potřebnými doklady.

2. Bodové hodnocení výsledků výstav je uvedeno v tabulce 1.

Tabulka 1. Bodové hodnocení výsledků výstav s udělením titulů CAJC, CAC a CACIB

Ocenění/Umístění	Světová	Výstava	Výstava	Výstava	Výstava
Titul	/evropská	klubová	mezinárodní	speciální	národní
BIS – Vítěz výstavy	80	-	50	-	30
BOG – Vítěz skupiny	70	-	40	-	20
BOB – Vítěz plemene	60	40	30	20	15
Vítězný(á) pes (fena) *	50	30	-	15	10
CACIB	40	-	20	-	-
CAC, CAJC, ResCACIB	30	20	15	10	5
Výborný 1, ResCAC	20	15	10	5	4
Výborný 2	15	10	5	4	3
Výborný 3	10	5	4	3	2
Výborný 4	5	4	3	2	1

Vysvětlivky: * Vítěz světové, evropské, klubové, národní nebo speciální výstavy.

3. V případě hodnocení exteriéru (tabulka 1) se započítává na každé výstavě jen nejvyšší dosažený titul (resp. ohodnocení, resp. umístění). Body lze získat ve třídě mladých a vyšší.

4. Bodové hodnocení pracovních (sportovních) výsledků je uvedeno v tabulce 2.

Tabulka 2. Bodové hodnocení pracovních (sportovních) výsledků

Druh zkoušky	Označení zkoušky	Body	Označení zkoušky	Body
Ovčácká	ZVOP ^a	5	ZPOP1 ^a , PZP ^a a vyšší	10
Agility	jedna A1 ^b	5	jedna A2 ^b , jedna A3 ^b	10
Záchranářská	ZZZ ^c	5	ZZP1 ^c , ZLP1 ^c , ZVP1 ^c , ZZS ^c , ZTV ^c , N, RH ^d a vyšší	10
Stopařská	-	-	ZPS1 ^b , FHI ^e a vyšší	10
Poslušnosti	BH ⁱ , ZOP ^e	5	OB1 ^f a vyšší	10
Všestrannosti	ZM ^g , SchHA ^h , ZPU1 ^h	5	IPO1 ⁱ , ZVV1 ^c , ZPU2 ^g , SchH1 ^j a vyšší	10

Vysvětlivky, horní index značí odkaz na zdroj informací:

^a Řád zkoušek a soutěží v ovládní ovčáckých psů, ^b Řád agility ČR,

^c Zkušební řád Svazu záchranných brigád kynologů ČR, ^d Mezinárodní řád IPOR,

^e Mezinárodní zkouška psa stopaře, ^f Mezinárodní řád Obedience,

^g Zkušební řád Kynologické jednoty ČR, ^h Zkušební řád pro sportovní výcvik psů v ČR,

ⁱ Mezinárodní zkušební řád IPO, ^j Mezinárodní zkušební řád SchH.

5. V případě hodnocení pracovních (sportovních) výsledků lze započítat zkoušku se stejným označením jen jednou (většinou to jinak ani nejde). Pokud zde není některá zkouška vyjmenovaná (zejména u zkoušek staršího data nebo nově schválených), její obodování zajistí na základě požadavku majitele psa pracovní komise BCCZ.

6. Při hodnocení na výstavách, i při sportovních (pracovních) zkouškách je nutné, aby ocenění bylo získáno nejméně od dvou rozhodčích a minimálně ve dvou sezónách (sezóna = kalendářní rok).

7. Body, které jedinec získal před 31.12.1999, se do hodnocení mohou započítávat.

Článek 3

Všeobecná ustanovení

1. Aby budoucí Klubový šampion mohl v hodnocení exteriéru získat minimální počet bodů (tedy 20), je třeba, aby například na čtyřech národních (nebo dvou speciálních) výstavách získal titul CAC nebo CAJC. Vyšší počet bodů za stejné umístění na klubové než na mezinárodní, resp. na speciální než na národní, výstavě byl zvolen proto, že klub chce podporovat účast na akcích pořádaných klubem. Ocenění z oblastních nebo krajských výstav nebylo zařazeno úmyslně, aby bylo zdůrazněno, že titul je opravdu prestižní a body nelze "nahnat" na výstavách nižšího typu.

2. Aby budoucí Klubový šampion mohl v hodnocení výkonu získat minimální počet bodů (tedy 20), musí být buď všestranný, nebo v jedné disciplíně vynikat. V agility, kde lze jednu zkoušku splnit vícekrát, lze v každé kategorii započítat jen jednu zkoušku (tedy 5 bodů v A1, dalších 10 bodů v A2 a 10 bodů v A3). Zkoušky z výkonu se zařazením obrany byly vybrány po důkladné konzultaci s několika kynology, kteří tomuto oboru rozumí a mají zkušenosti s border colliemi. Výbor klubu sice tento druh sportu nepodporuje, ale také zároveň nebrání těm, kteří ho chtějí provozovat. Výcvik psů se zařazením obrany je v ČR dostatečně podporován jinými organizacemi.

Článek 3

Závěrečná ustanovení

1. Každý jedinec, který splní podmínky uvedené v článku 2, získá diplom "Klubový šampion" a pohár. Diplom musí být označen klubovým razítkem a podpisem předsedy klubu, nebo jiným statutárním zástupcem. Diplomy a poháry se majitelům psů (fen) předávají jednou ročně, a to na členské schůzi klubu. Titul zapisuje poradce chovu do originálu průkazu původu a oznamuje jeho udělení na ČMKU. Tam ho zapíše do karty psa tak, aby potomci oceněného jedince měli tento údaj v průkazu původu.

2. Titul Klubový šampion neopravňuje k zařazení do tříd vítězů a šampionů na výstavách pořádaných ČMKU

nebo jinými organizacemi FCI.

3. Horní hranice doby, po kterou může pes (fena) podmínky plnit, není časově omezena. Pes (fena), když majitel doloží potřebné doklady o splnění podmínek, může získat titul také "in memoriam".

4. Titul se uděluje jen jednou za život. Tituly "Klubový šampion" a "Klubový junior šampion", které byly uděleny do 31.12.1999 Klubem chovatelů málopočetných plemen psů (KCHMPP), zůstávají v platnosti. Jedincům, kteří titul "Klubový šampion" již získali v KCHMPP, nemůže být v BCC CZ znovu udělen. Titul "Klubový junior šampion" v BCC CZ již nebude udělen.

5. Evidenci o udělených titulech vede poradce chovu BCC CZ a sekretariát ČMKU.

Návrh byl schválen výborem BCC CZ dne 21.3.2000

SMLOUVA S PLEMENNOU KNIHOU č. 1 ČMKU

Jednou z důležitých součástí „rozjezdu“ našeho klubu bylo také uzavření Smlouvy o poskytování služeb Plemenné knihy č.1 (PK) mezi ČMKU zastoupenou MVDr. Milenou Hřebíkovou a uživatelem, Border Collie Club Czech Republic, zastoupeným předsedou klubu RMDr. Michalem Krejčím. Nejdůležitějšími službami, které pro klub bude PK poskytovat, je například vedení číselné řady plemene a vydávání čísel zápisu vrhu (tetovacích čísel), vystavování průkazů původu, vystavování duplikátu PP (po uplynutí 1 měsíce po zveřejnění jejich ztráty), ověřování PP, přeregistrace chovných jedinců, vydávání knih krytí a odchovů, zápis importů, doplňování zápisů do PP (pokud to bude klub požadovat) a podobně. Číselnou řadu (popřípadě tetovacích nebo čipových čísel) vede PK zdarma. Za ostatní služby se Plemenné knize platí.

Seznámíme vás s výší některých poplatků:

- vystavení čtyřgeneračního PP s přílohou	180 Kč
- expresní vystavení takového PP (na počkání)	300 Kč
- samostatné vystavení další výstavní přílohy	50 Kč
- přeregistrace chovného jedince	200 Kč
- zápis importu	250 Kč
- registrace zahraničního jedince v případě prvního krytí v zahraničí	200 Kč
- vystavení duplikátu PP	300 Kč
- potvrzení PP jako P Registr (P reg.)	
- kniha krytí, kniha odchovů	20 Kč
- ověření PP	150 Kč
- urgence chybějících podkladů pro vystavení PP	100 Kč

Ceny těchto služeb pro nečleny klubu BCC CZ jsou dvojnásobné.

PRAVIDLA POUŽITÍ PSŮ A FEN V CHOVU

Pravidla použití psů a fen v chovu i to, jak řádně zapsat jejich štěňata do Plemenné knihy ČMKU (a tím získat pro ně průkazy původu), určuje Mezinárodní chovatelský řád FCI a Chovatelský a zápisní řád ČMKU. Oba dokumenty (včetně Výstavního Výstavní řádu ČMKU, Směrnice ČMKU pro delegování rozhodčích na výstavy a Kárného řádu Českomoravské kynologické unie) všichni majitelé border collie dostali jako přílohu k prvnímu zpravodaji klubu BCC CZ. K řádům si každý klub zpracovává vlastní dodatky, které jsou specifické pro plemeno, jehož chov řídí. Na chovatelském a zápisním řádu BCC CZ (a také na kárném řádu) výbor klubu ještě pracuje (ke zpracování řádů je třeba přistupovat velmi zodpovědně, pokud ještě není vše vyjasněno, není dobré s jejich zveřejněním spěchat). Pro členy klubu budou k dispozici na členské schůzi BCC CZ v červnu

2000 a v dalším specializovaném klubovém zpravodaji Borderholic.

Aby však byly jasné alespoň některé postupy co, jak a kdy udělat, připravili jsme pro vás stručné návody.

Jak mám postupovat, když ...

..... *chci, aby moje fena měla štěňata?*

- 1) Fenu uchovněte (viz dále).
- 2) Požádejte ČMKU o přidělení mezinárodně chráněného názvu chovatelské stanice (viz dále).
- 3) Požádejte poradce chovu o vystavení krycího listu a zaplaťte poplatek za jeho vystavení. Poradce chovu Vám pošle krycí list (jehož součástí je i formulář na ohlášení vrhu) s uvedením doporučených psů ke krytí. 4) Vyberte si krycího psa a domluvte se s jeho majitelem (držitelem) na podmínkách krytí. Ve vhodný den za ním s fenou přijed'te, fenu nechte nakrýt (po dvou dnech se doporučuje krytí opakovat). Společně s majitelem krycího psa vyplňte a podepište krycí list.

Vyplněný krycí list majitel krycího psa zasílá do 7 dnů po krytí poradci chovu.

- 5) Do 3 dnů po narození štěňat, nebo 75 dnů po krytí (když fena nezabřezne), zašlete poradci chovu vyplněné ohlášení vrhu.
- 6) Poradce chovu vám pošle žádanku o tetovací čísla a přihlášku k zápisu štěňat.
- 7) Vyplněnou žádanku o tetovací čísla zašlete (nebo v úředních hodinách doneste) na Plemennou knihu č. 1 ČMKU (U Pergamenky 3, 170 00 Praha 7). Doporučuje se udělat to do 3 týdnů věku štěňat.

Ta vám čísla doplní a zašle tiskopis (zpravidla do týdne) zpět na vaši adresu (při osobní návštěvě to vyřídí ihned).

- 8) Štěňata nechte tetovat dle přidělených čísel, a to ve věku minimálně 6 týdnů. Doporučuje se je navíc i čipovat. Po tetování (čipování), nejlépe do 9 týdnů (nejpozději však do 3 měsíců) věku štěňat, odešlete poradci chovu:
 - vyplněnou přihlášku k zápisu štěňat,
 - vyplněnou a od tetovače potvrzenou žádanku o tetovací čísla,
 - kopii osvědčení o udělení titulů nebo složení zkoušek,
 - v případě zahraničního krytí kopii průkazu původu krycího psa, ze kterého je patrné, že je ve své zemi chovný.
- 9) Poradce chovu po obdržení výše vypsanych dokumentů: zažádá Plemennou knihu o vystavení průkazu původu štěňat (případně exportního průkazu původu).
- 10) Plemenná kniha vám průkazy původu štěňat zašle na dobírku do 30 dnů.

..... *chci svého psa(fenu) uchovnit?*

- 1) Absolvujte se svým psem (fenou) minimálně jednu výstavu vyššího typu (se zadáváním CAC), a to buď ve třídě mladých, mezitřídě, otevřené nebo pracovní.
- 2) Nechte udělat svému psu (feně) RTG vyšetření na DKK a oči na PRA a CEA, ale to až jim bude nejméně 12 měsíců.
- 3) Přihlaste se na bonitaci (minimální věk pro bonitaci je 15 měsíců). Prostudujte si Bonitační řád a řiďte se jím.
- 4) Po úspěšném absolvování bonitace zašle poradce chovu originál PP vašeho psa (feny) na Plemennou knihu

ČMKU, kde do něj potvrdí přeregistraci.

- 5) Plemenná kniha vám po přeregistraci originál PP spolu s označením, že váš pes (fena) je chovný (chovná), zašle na dobírku.
- 6) Způsobilým k chovu se pes stává v 18 měsících věku.

..... *si chci založit chovatelskou stanici?* (určeno jen pro majitele fen)

- 1) Požádejte poradce chovu o zaslání příslušného formuláře (většinou si ho budete mít možnost převzít už při bonitaci).
- 2) Na formuláři je třeba vyplnit 6 možností názvů chovatelské stanice. Vyplněný formulář zašlete na Rejstřík chovatelských stanic ČMKU (RCHS, U Pergamenky 3, 170 00 Praha 7).
- 3) ČMKU zašle žádost o mezinárodní chránění názvu na FCI, která registruje názvy chovatelských stanic celosvětově.
- 4) FCI vybere jeden ze šesti možností názvů (bude to ten název, který nemá žádnou podobnost s již existující chovatelskou stanicí) a vybraný název oznámí ČMKU (nebo požádá o návrh nových názvů).
- 5) Jakmile bude chránění názvu z FCI potvrzeno, ČMKU vám zašle na dobírku certifikát.

..... *chci svého psa(fenu) předvést na výstavě?*

1) Je třeba si u organizátora včas vyžádat přihlášku a propozice dané akce (termíny, místa a adresy organizátorů jsou uváděny ve zpravodaji BCCC a specializovaných kynologických časopisech - někde dokonce můžete získat i formulář přihlášky).

2) Do termínu uzávěrky (běžné jsou termíny dva, za druhou uzávěrku se platí zvýšené vložné) uhradit výstavní poplatky a vyplněnou přihlášku s kopií dokladu o zaplacení, s kopií PP (případně i titulů nebo zkoušek, jde li o třídu šampionů nebo pracovní) zašlete organizátorovi.. Ten vám, nejpozději zpravidla týden před výstavou zašle vstupní list, kde je potvrzeno, že je pes na výstavu přijat.

3) Psa je třeba na výstavu řádně připravit, jak po stránce úpravy, tak i samotného předvádění (k tomu je ve zpravodaji uveden specializovaný příspěvek).

4.) Před výstavou si včas zaříďte veterinární atest (ne starší 5 dnů) a nezapomeňte očkovací průkaz a také PP a výstavní přílohu.

..... *chci RTG vyšetření DKK u svého psa (feny)?*

- 1) Je potřeba vyhledat veterinární pracoviště (i v místě bydliště), které Vám provede rentgen (RTG) na dysplazii kyčelního kloubu (DKK) vašeho psa (feny).
- 2) Když je psovi (feně) více než 12 měsíců, zeptejte se kdy a za jakých podmínek (jak máte psa připravit) se máte ke snímkování dostavit. Nezapomeňte si vzít průkaz původu psa a adresu klubového posuzovatele (MVDr. Petr Petráš, Husova 5, 410 02 Lovosice, tel: 0419/ 53 23 27), na kterou se má RTG snímek odeslat k vyhodnocení.
- 3) Požádejte veterináře aby zkontroloval, zda je snímek ostrý (při pochybnostech raději RTG zopakujte) a obsahuje číslo zápisu (tetovací číslo) psa.
- 4) Sami zkontrolujte, zda vám rentgenující lékař zapsal provedení RTG DKK do průkazu původu psa a předejte mu adresu klubového posuzovatele.
- 5) Pak pošlete posuzovateli (MVDr. Petrášovi) složenkou 350 Kč (poplatek za vyhodnocení rentgenu DKK). Posuzovatel Vám snímek vyhodnotí, až obdrží výše zmíněnou částku (proto je ve Vašem zájmu zaplatit co nejdříve po provedení RTG DKK).
- 6) Originál vyhodnocení RTG DKK zasílá posuzovatel majiteli (tedy vám) a kopii poradci chovu (pro registraci).

..... **chci vyšetření očí (PRA a CEA) u svého psa (feny)?**

- 1) Když je psovi (feně) více než 12 měsíců, můžete mu nechat vyšetřit oční pozadí.
- 2) Zjistěte si (u poradce chovu či jednatele klubu) kdy a kde se bude konat akce, kam je přizván specializovaný veterinární lékař, se kterým má BCCCZ na tuto vyšetření smlouvu (zatím to je MVDr. Beránek a MVDr. Trnková), nebo zavolejte MVDr. Beránkovi nebo MVDr. Trnkové a domluvte si vyšetření očí přímo v jejich ordinacích (MVDr. Jiří Beránek, Veterinární ošetrovna Husova 1747, 530 03 Pardubice, tel/fax 040 6260544, 040 6262914, mobil: 0603 272796, e-mail: MED.PROD@serverpce.czcom.cz, MVDr. Pavla Trnková, Víteňovská 16, 628 00 Brno, tel. 05 04824924, e-mail: p.trnkova@post.cz).
- 3) Poplatek za vyšetření (cca 400 Kč) se platí přímo při vyšetření, nebo složenkou.
- 4) Výsledek vyšetření se dozvíte přímo po vyšetření, doklad o vyhodnocení kontroly očního pozadí však zasílá posuzovatel majiteli psa (tedy vám) poštou, kopii posílá poradci chovu (pro registraci).

..... **chci štěně označit tetováním nebo čipováním?**

- 1) Požádejte PK o přidělení tetovacích čísel.
- 2) Navštivte se štěňaty (nebo lépe – pozvěte k vám) veterináře (nebo tetovače) a požádejte ho o jejich označení tetováním (případně navíc čipováním). Tetuje se do **levého** ucha buď tetovacími kleštěmi nebo tetovací tužkou. Dávejte pozor, abyste štěňata nezaměnili.
- 3) Zkontrolujte, zda provedené tetování je na žádance o tetovací čísla potvrzeno razítkem, podpisem tetovače a zda je uvedeno datum tetování.

..... **chci zapsat údaj nebo jeho změnu do průkazu původu?**

- 1) Před zapsáním jakéhokoli údaje (zápisu nebo jeho změně) zkontrolujte, zda je v průkazu původu psa (PP) i v jeho příloze vyplněno jméno a adresa (včetně PSČ) majitele psa a zda jsou na něm příslušné podpisy. Jestliže některý údaj nebo podpis chybí, PP je NEPLATNÝ! Totéž platí i o importním nebo exportním PP. Do PP nelze zapsat žádnou změnu, není-li řádně označen.
- 2) Změnu ADRESY nebo MAJITELE může zapsat do PP majitel psa, a to tak, že do kolonky „Majitel“ napíše na nový řádek „Změna“, připiše datum změny a novou adresu. Při změně PŘÍJMENÍ stačí, aby sám majitel původní příjmení škrtnul a napsal nové. Změnu ohlásí poradci chovu. Pokud jde o chovného jedince, pak majitel psa udělá kopii PP na straně, kde byl údaj opraven, a pošle ji na PK.
- 3) VÝSLEDEK ZDRAVOTNÍHO VYŠETŘENÍ (PRA, CEA, RTG DKK atp.) se do průkazu původu (ne do jeho přílohy) zapisuje při bonitaci. Zapisuje se datum vyšetření a následující text: “výsledek HD...” (obdobně u PRA, CEA či jiného vyšetření). Správnost je pak potvrzena podpisem poradce chovu a jeho klubovým razítkem.
- 4) TITULY získané na výstavě (nebo výstavní ocenění) se do výstavní přílohy PP zapisují přímo na výstavě. Výjimkou jsou tituly šampionů a interšampionů, ty vám na základě potřebných dokladů zapíše sekretariát ČMKU. Šampionáty jiných zemí než naší musí být samozřejmě vystaveny v zemi, kde se získávaly, titul Interšampion uděluje FCI. VÝSLEDKY ZKOUŠEK se do výstavní přílohy PP zapisují přímo na zkouškách. Mohou se zapisovat i do jiných dokumentů (např. výkonnostních zkoušek). Tituly a výsledky zkoušek nahlaste poradci chovu (pro evidenci) a pokud chcete, aby se objevily i v průkazu původu štěňat vašeho psa, nahlaste je (spolu se zasláním příslušného dokladu) na PK ČMKU.
- 5) VÝSLEDEK BONITACE zapisuje do PP pořadatel bonitace. Kromě podpisů členů bonitační komise musí být opatřen též razítkem klubu. Do PK se zapisuje, zda je pes CHOVNÝ nebo NECHOVNÝ. V případě, že je chovný, zapíše se také bonitační kód.
- 6) PŘEREGISTRACE psa (zápis změny stavu, pes se po přeregistraci stává chovným) se zapisuje na PK. Majitel psa napíše žádost o přeregistraci, přiloží originál PP včetně přílohy a pošle na příslušnou PK. U chovného psa (feny) se doporučuje nechat provést přeregistraci bezprostředně po uchovnění.

Za některé úkony se sekretariátu nebo PK ČMKU platí. Nečlenové klubu mají poplatky PK dvojnásobné!!!!

..... *chci krýt v zahraničí?*

- 1) V případě záměru krýt v zahraničí se doporučuje vyžádat si předem od chovatele v zahraničí kopii PP krycího psa a doklad o jeho chovnosti v zahraničí (nebo alespoň doklad o tom, že některý z jeho potomků má PP registrovaný v FCI).
- 2) Kopie těchto dokladů se pošle se žádostí o krycí list poradci chovu. Ten nesmí doporučit krytí psem, který není ve své zemi uchovněn, má nekompletní nebo dokonce neplatný (UCI nebo jiný než FCI PP) průkaz původu. Při pochybnostech může prostřednictvím poradce chovu požádat o radu zástupce PK.
- 3) Po obdržení krycího listu může krytí uskutečnit. Ostatní již probíhá stejně jako u krytí v ČR.

..... *chci prodat štěně do zahraničí?*

- 1) Chovatel označí do přihlášky vrhu, u kterého štěněte požaduje vystavení exportního PP a přepíše také jméno a adresu budoucího zahraničního majitele.
- 2) Pokud již chovatel odeslal přihlášku vrhu poradci chovu, může žádost o vystavení exportního PP oznámit dopisem plemenné knize. Kromě jména a adresy budoucího zahraničního majitele je nutné uvést plemeno, jméno štěněte, pohlaví a tetovací číslo, aby nedošlo k záměně.
- 3) Pokud chovatel již obdržel PP štěňat, je nutné zažádat o vystavení exportního PP přímo na sekretariátu ČMKU. V dopise se požádá o vystavení EPP, napíše se jméno a adresa budoucího zahraničního majitele a přiloží se originál PP štěněte.

Ve všech případech Vám ČMKU vystaví exportní PP a zašle Vám jej na dobírku.

..... *chci koupit štěně v zahraničí?*

- 1) Nejdříve se o koupi štěněte domluvíte s majitelem, zjistíte jméno štěněte a název chovatelské stanice registrované u FCI, přesvědčte se, že jsou oba rodiče štěněte registrovaní v některé organizaci zastřešené FCI nebo k ní partnerské. Upozornujeme na důležitost tohoto zjištění. Stejně jako u nás, tak v zahraničí působí i některé tzv. disidentské kynologické organizace, t.j. nejsou v FCI. U nás je to například UCI. Jedinci s PP jí vystavenými jsou z hlediska FCI bráni jako jedinci bez PP. Bohužel, mnozí se případy, kdy si nevědomí zájemci o štěně ho koupí buď s UCI PP nebo psa s FCI PP předvedou na výstavě nebo dokonce bonitaci pořádané UCI. Účast na těchto akcích je členům ČMKU zakázána. Záznam v PP o takovéto účasti může být za příslušný poplatek posléze plemennou knihou ČMKU zrušen (to však lze udělat jen jednou).
- 2) Požádejte o dovozní povolení Státní veterinární správu.
- 3) Po koupi štěněte a obdržení EXPORTNÍHO PP od chovatele pošlete na ČMKU žádost o registraci jedince v PK. K žádosti přiložte EPP.

Dodatek na závěr:

Ve svém počínání se vždy držte nejen řádů ČMKU a BCCCZ, ale i obecně platných právních předpisů. Více se o tom můžete dozvědět v knize Hany Kratochvílové *Pes a paragraf* (vydalo nakladatelství Prospektrum v roce 1997). Dejte na naši radu, a raději všechny činnosti, při nichž jde o peníze, podložte písemnou smlouvou nebo dohodou, uzavřenou mezi oběma smluvními stranami.

ZÁKLADNÍ POJMY V GENETICE SE ZAMĚŘENÍM NA GENETIKU PSŮ A S PŘIHLÉDNUTÍM KE GENETICE BORDER COLLÍ

Část první – základní pojmy

V každé středoškolské učebnici genetiky se dozvíme, že je to věda o dědičnosti a proměnlivosti organismů. Pro chovatele má genetika mnoho praktických uplatnění. Nejdůležitějším z nich je snaha o chov zdravých, genetickými chorobami co nejméně zatížených, jedinců. Při chovu čistokrevných psů je největším nebezpečím poměrně úzká chovná základna a genofond poničený bezohledným výběrovým chovem, často prováděným pomocí úzké příbuzenské plemenitby.

Protože se otázka genetického zdraví psů stává jedním z hlavních programů mezinárodní kynologické organizace FCI i naší ČMKU, budete se jistě v budoucnu stále častěji setkávat s články a přednáškami, které se budou tématu genetiky tak, či jinak dotýkat. Starost o genetické zdraví border collí značně ovlivní také práci poradce chovu našeho klubu. Již dnes jsou naším klubem pro uchovnění požadována vyšetření na výskyt některých geneticky přenosných chorob (DKK, PRA, CEA). Abychom vám usnadnili orientaci v této problematice a ozřejmili nutnost kontroly genetického zdraví psů, připravili jsme pro vás sérii článků, které budou o základních pojmech a zákonitostech genetiky, doufám že srozumitelně, pojednávat. Zaměříme se pochopitelně na genetiku psů, a kde to jen půjde přímo na genetiku border collí. Podívejme se nejprve na některé základní pojmy, jejichž pochopení je nezbytným minimem pro další výklad.

Geny, alely, chromozomy, DNA, ...

Genetická informace, jakýsi předpis pro výstavbu a funkci buňky a potažmo celého organismu, je uchovávána v podobě **genů** v **chromozomech**. Jednu polovinu chromozomů dědí štěně od otce, druhou od matky. Při počtu 39 párů chromozomů, které má pes domácí, získáváme výchozí počet kombinací definujících genovou variabilitu psa 2^{39} , což je 549755813888 kombinací. Skutečný počet kombinací je však mnohem větší, díky efektu, kterému se říká překřížení (crossing-over) a genové mutaci.

Chromozomy se dělí na **pohlavní (gonosomy)** a **nepohlavní (autosomy)**. Chemicky jsou vláknitým polymerem složeným z **nukleotidů** a uspořádaným do dvojité šroubovice **deoxyribonukleové kyseliny (DNA)**. Nukleotidy jsou čtyřech druhů: adenin, guanin, cytozin a tymin.

Místo na chromozomu, ve kterém se nachází určitý gen, se nazývá **lokus**. Konkrétní forma genu je reprezentovaná charakteristickým uspořádáním nukleotidů a nazývá se **alela**. Jeden gen může nabývat podoby až několika konkrétních alel – variant genu. Může se však stát, že pro určitý lokus existuje pouze jediná alela. Tento případ je z chovatelského hlediska nezajímavý a jeho klasickým příkladem může být například výskyt pouze krátkosrsté varianty u některých ras psů. Gen je tímto způsobem jaksi fixován a jeho projev – délku srsti nelze změnit. Pro většinu lokusů však existují alespoň dvě a více alel. Pro jednoduchost si je můžeme představit jako jakousi paletu možností definující rozmanitost, kterou může daný organismus ve vlastnosti ovládané genem mít.

V zásadě můžeme rozdělit geny do dvou základních skupin. První skupina zahrnuje **geny velkého účinku** zvané **oligogeny**, kdy 1 až 3 geny kódují jeden **kvalitativní znak**. Ve druhé skupině jsou **geny malého účinku** zvané **polygeny**. U nich velké množství genů kóduje jediný **kvantitativní znak**. Toto rozdělení je velice hrubé a v praxi existuje mnoho přechodných variant.

Homozygoti, heterozygoti, dominance, recesivita

V diploidních organismech, to je takových, kdy polovina chromozomů pochází od otce a polovina od matky, jsou ze souboru alel přípustných pro určitý lokus přítomny v organismu zároveň vždy právě dvě – jedna od matky a jedna od otce. **Homozygoti** mají v daném lokusu dvě stejné alely, **heterozygoti** je mají dvě různé. Jako **dominantní** označujeme tu alelu, jejíž výskyt v určitém lokusu se vždy projeví a svým účinkem

přebije druhou alelu. Naopak, projev **recesivní** alely je dominantní alelou vždy potlačen. V zápise se dominantní alely tradičně píšou velkým písmenem a recesivní malým. Jak uvidíme později, je rozdělování alel pouze na dominantní a recesivní značně zjednodušené a existuje řada variant tohoto jejich projevu.

Ukažme si, jak se výše uvedené vlastnosti projevují například na barvě srsti border collií. Vezměme lokus B, který určuje, zda základní barva srsti podmíněná výskytem barviva eumelanin bude černá nebo hnědá. Černá barva je dominantní a označíme ji tedy B, hnědá je recesivní a označíme ji b. Rozdíl mezi černou a hnědou barvou je dán tím, že gen v lokusu B určuje druh bílkoviny, na níž se eumelanin váže. Pro B mají granule barviva tyčinkový tvar, jsou větší a výsledkem je černá barva. Okrouhlé a menší granule produkované tehdy, je-li v lokusu B alela b, se projevují jako hnědá barva. Možné varianty jsou:

BB	dominantní homozygot – černá barva
Bb	heterozygot, černá je dominantní a “maskuje” efekt hnědé – černá barva
bB	stejně jako v předchozím případě, na pořadí alel nezáleží
bb	recesivní homozygot – hnědá barva

Jaké barvy můžeme tedy očekávat při křížení hnědého a černého psa. Hnědý pes je jasný. Musí to být recesivní homozygot bb. Zapišeme si ho například do řádku, kam se obvykle zapisuje pes. Černý pes je tvrdším oříškem (pokud neznáme přesně barvu několika generací jeho předků).

A. Je-li to dominantní homozygot BB a uvedeme ho ve sloupci jako fenu, pak bude výsledek následující:

Lokus B	b	b
B	Bb	Bb
B	Bb	Bb

Tedy všechna štěňata jsou dominantní heterozygoti a budou mít základní barvu černou, ale všechna poneseou hnědou alelu. Tomu se obvykle říká, že “mají vlohku pro hnědou barvu”.

B. Bude-li černá fena dominantní heterozygot Bb, tedy jako by štěně z předchozího příkladu s vlohkou pro hnědou barvu, pak bude tabulka vypadat takto:

Lokus B	b	b
B	Bb	Bb
b	bb	bb

Polovina štěňat bude mít základní barvu černou (s vlohkou pro hnědou) a druhá polovina hnědou.

C. Při křížení dvou černých psů s vlohkou pro hnědou barvu vypadá tabulka takto:

Lokus B	B	b
B	BB	Bb
b	Bb	bb

Tedy čtvrtina štěňat bude hnědá, a zbytek bude černý s tím, že polovina z celkového počtu štěňat bude mít hnědou vlohku.

Ve všech příkladech se jedná pouze o **pravděpodobnost**, s jakou se štěňata daných vlastností narodí, a v konkrétním vrhu se mohou poměry trochu lišit.

Mendelovy zákony

Výše uvedené příklady názorně ilustrují takzvané **Mendelovy zákony**.

Ty popisují dědičnost některých znaků, pro které platí určité zjednodušující předpoklady. Tyto předpoklady jsou:

- jeden znak je určen pouze jedním genem
- zkoumaný gen neleží na pohlavním chromozomu (dědičnost není vázána na pohlaví)
- při zkoumání více znaků platí, že každý gen leží na jiném chromozomu

Příklad A je ilustrací **prvního Mendelova zákona** o uniformitě první filiální generace a reciprokém křížení, který říká, že v první filiální generaci, označované jako F₁, jsou všichni jedinci stejní (uniformní) a to bez ohledu, zda dominantní heterozygot je pes nebo fena (reciproké křížení).

Příklad C ilustruje **druhý Mendelův zákon** o čistotě vloh a štěpení. Podle něj se vlohy v generaci F₁ nemíchají a dochází pouze k jejich vzájemnému ovlivňování (interakci). V druhé generaci, pak dochází k vyštěpení vloh v daných poměrech. Tedy, jsou-li potomci z první generace (příklad A) kříženi mezi sebou, dojde k vyštěpení vloh v poměru 3:1.

Třetí Mendelův zákon o volné kombinovatelnosti vloh pak říká, že geny ležící na různých chromozomech se dědí nezávisle jeden na druhém a mohou se tedy volně kombinovat. Platí to například o dědičnosti barvy a délky srsti, které na sobě nezávisí.

Genotyp a fenotyp

Množinu všech alel určitého jedince, tedy jakýsi jeho konkrétní genetický základ, označujeme pojmem **genotyp**. Vyjádřením genotypu je určitá podoba organismu, tedy vnější projev znaků zakódovaných v podobě genů, a ovlivněný navíc okolním prostředím. Ten nazýváme **fenotypem**. Obdivujeme-li tedy zdraví a krásu určitého psa, obdivujeme jeho fenotyp. Ten však je projevem genetické informace ukryté v buňkách jeho organismu, tedy genotypu. Okolní prostředí ovlivňuje zejména kvantitativní znaky, zatímco jeho vliv na kvalitativní znaky je značně omezen. Nakolik je daná vlastnost závislá na genetickém vybavení jedince a nakolik je dána okolním prostředím, tedy například výcvikem, se obvykle stanovuje pomocí **indexu dědičnosti (heritability)** označované symbolem **h²**. Čím vyšší je hodnota koeficientu (v rozmezí 0 až 1), tím více je daná vlastnost závislá na genotypu psa. Konkrétní hodnoty tohoto indexu pro některé vlastnosti psů však nejsou známy. U border collí se rozjíždí studie o dědičnosti vloh pro pasení.

Vzájemné ovlivňování genů a alel

Již jsme se zmínili o nejzákladnějším způsobu ovlivňování alel jednoho genu, o dominantanci a recesivitě. Stejný vztah může platit i v případě vzájemného ovlivňování dvou a více genů, které kontrolují tutéž vlastnost. Obecně platí, že ovlivňování je tím větší, čím je poloha genů na chromozomu bližší.

Jedním z projevů dominance je **neúplná dominance**, kdy je sledovaná vlastnost u dominantních homozygotů výraznější než u heterozygotů. U border collí se zdá, že neúplně dominantní je právě, výše v příkladech rozebíraný, gen černého zbarvení v lokusu B. Jistě jste si všimli, že někteří jedinci jsou jaksi černější, než druzí. Pozor, nemluvíme zde o modré barvě (která ve skutečnosti vypadá jako šedá) vzniklé rovnoměrným zředěním černé, ale o jemných, sotva patrných, odstínech samotné černé barvy. U psů s vlohou pro hnědou můžeme někdy pozorovat ve slunečním protisvětle narezlý nádech, který způsobuje, že se v normálních světelných podmínkách zdá být černá o trochu nevýraznější. Tento efekt se může ještě překrývat s vlohou pro

pálení a' (tan, tricolor), jejíž gen se však nachází v jiném lokusu a to v lokusu A. Dalším příkladem neúplné dominance je gen v lokusu M, odpovídající za merle zbarvení vzniklé nepravidelným zředěním pigmentu eumelaninu v srsti. Zde je projev neúplné dominance žádoucí, neboť dominantní homozygoti MM se rodí zcela bílí, často při narození mrtví a většinou slepí nebo hluší. Nikdy tedy nesmí dojít ke křížení dvou merle jedinců. Je-li základní barva způsobená pigmentem eumelaninem, pak je výsledkem dominantní alely M vždy blue merle u černé a red merle u hnědé. Problém nastává u barvy sable, kde je základním pigmentem převážně feomelanin, jinak zodpovědný za barvu pálení (tan). Zde lze výskyt merle genu zjistit někdy pouze mikroskopickým rozbořem srsti. Naštěstí není sable

barva u border collií příliš častá.

V kontrastu s neúplnou dominancí existuje i **superdominance**, kdy oba heterozygoti jsou v dané vlastnosti lepší než homozygotní jedinci. U psů se však jev superdominance nevyužívá. Výjimkou mohou být pouze pokusy o vytvoření nových plemen.

Dalším vztahem je **kodominance**, kdy se geny a alely v rámci jednoho lokusu navzájem neovlivňují. Příkladem tohoto typu vztahu jsou geny, které určují krevní skupiny.

Jev podobný dominanci a recesivitě u alel se v případě genů nazývá **epistáze** (nadřazenost) a **hypostáze** (podřazenost). Přítomnost epistatického genu (jeho výskyt v genotypu jedince) zcela maskuje ostatní epistatické geny. Tyto vztahy jsou u psů často svázány s kvalitou srsti. Například lokus L definuje, zda je pes krátkosrstý L nebo dlouhosrstý l. Jak vyplývá ze zápisu, alela pro krátkosrstost je dominantní. Projevuje se zde však efekt epistáze ve spojení s lokusem W, zodpovědným za hrubosrstost. Je-li alela W^h přítomna, zcela maskuje vliv lokusu L a my nemůžeme říct, zda by hrubosrstý pes byl býval dlouhosrstý nebo krátkosrstý. Aby vše nebylo příliš jednoduché, existuje **epistáze dominantní a recesivní (kryptomerická)**. V prvním případě způsobuje epistatický efekt přítomnost dominantní alely nadřazeného genu. Druhý případ pak pro výskyt epistatického efektu vyžaduje projevení se recesivní alely (recesivní homozygot) nadřazeného genu.

Genová **interakce** může být **reciproká**, kdy dva různé geny vytvářejí jeden znak a každý odpovídá za jinou formu tohoto znaku. Dohromady tedy vznikají pro dva geny čtyři formy znaku. Znak se projeví, je-li alespoň jedna alela jednoho genu dominantní.

Dalším typem genové interakce je **interakce komplementární**. V tomto případě je každý z genů sám o sobě neúčinný a projeví se pouze tehdy, pokud jsou v obou genech přítomny dominantní alely. Pro dva geny vznikají pouze dva fenotypy.

O genové **inhibici** mluvíme tehdy, když přítomnost jednoho genu (inhibiční) zcela ruší účinek druhého genu (suprimovaný). Jediným účinkem dominantní alely inhibičního genu je vypnutí suprimovaného genu a nedává za něj jiný vlastní účinek.

Genovou kompenzací nazýváme jev, kdy dominantní alela jednoho genu má přesně opačný účinek, než dominantní alela druhého genu.

Poslední formou genové interakce, o níž se zmíníme, je **genová multiplicita (duplicita)**. Mluvíme o ní tehdy, kdy dva nebo více genů kóduje stejnou formu téhož znaku. Podle toho, zda se sčítá nebo nesčítá účinek alel v jednotlivých genech a účinek genů samotných, rozlišujeme tři případy genové multiplicity. Prvním případem je **multiplicita nekumulativní s dominancí**. Při ní se projeví účinek dominantní alely libovolného genu, bez ohledu na to, kolik genů dominantní alelu mělo. Výsledkem jsou pouze dva fenotypy. Druhým případem je **multiplicita kumulativní s dominancí**. Při ní se projeví účinek dominantních alel zúčastněných genů s tím, že účinek (stupeň vyjádření) bude tím větší, čím více genů má dominantní alelu. Tímto způsobem se dědí zejména kvantitativní znaky, podmíněné mnoha geny s **aditivním účinkem**. Rozdíl mezi silným a slabým projevením znaku je v počtu aktivních alel, tedy alel, jejichž účinek se projeví bez ohledu na dominanci. Klasickým příkladem aditivního účinku je velikost psa. Velikost přinejmenším (úplný seznam genů není znám) závisí na genetickém kódu definujícím produkci růstového hormonu, tedy na genech, určujících kdy a kolik se tohoto hormonu má v organismu vytvořit a uvolnit. Na genech, definujících produkci receptorů růstového hormonu, určujících tvar, velikost a úhlení kostí a na řadě genů ovlivňujících funkčnost a účinnost metabolismu psa. Účinky aktivních alel těchto genů se sčítají a výsledkem je potom určitá výška psa.

Dědičnost vázaná na pohlaví (gonosomální dědičnost)

Tento typ dědičnosti vzniká tehdy, jestliže zkoumané geny leží na pohlavních chromozomech (gonosomech). Někdy se pro tyto chromozomy používá termín heterochromozomy. Pohlavní chromozomy se obvykle označují velkými písmeny X a Y. U savců mají samice pár chromozomů XX a samci pár XY. Oba pohlavní chromozomy X i Y mají stejný **homologní úsek**, který umožňuje jejich přiložení a **diferenciální část**, která obsahuje geny kódující vlastnosti, jimiž se pohlaví odlišují.

Podívejme se nejprve na tři podoby **dědičnosti vázané na pohlaví**. Sem jako první patří **dědičnost křížem**. Při ní leží sledované geny na diferenciální části chromozomu X. Aby se znak dědil křížem, musí platit, že u samčího pohlaví leží na chromozomu X dominantní alela (má jen jeden chromozom X) a u samičího pohlaví na něm leží recesivní alely. Synové pak mají ve stejném znaku stejnou kvalitu jako matka, dcery jako otec. Klasickým příkladem křížové dědičnosti u psů je hemofilie (nedostatečná srážlivost krve). Postižení

bývají obvykle jen psi samci, potomci heterozygotní matky, která je nositelkou genu Hem^a nebo Hem^b.

Další formou je **dědičnost holandrická** neboli **přímá**. Při ní leží sledované geny na diferenciální části chromozomu Y. Sledovaná vlastnost se dědí z otce na syna a dále na samčí potomky. Takto se u psů dědí například kryptorchismus, jehož projev je ale navíc ještě vázaný na gen autosomálního (nepohlavního) chromozomu.

Posledním typem je **dědičnost na pohlaví neúplně vázaná**. Sledované geny leží v tomto případě na homologních úsecích pohlavních chromozomů. Těm se také někdy říká pseudosomální oblasti, protože sice leží na pohlavních chromozomech, ale dědí se stejně jako kdyby ležely na chromozomech somálních.

Ne všechny geny, které kódují znaky související s pohlavím, leží na pohlavních chromozomech. Některé jsou součástí autosomálních chromozomů a taky se tak i dědí. Mluvíme pak o **dědičnosti související s pohlavím**. Také zde rozlišujeme tři druhy dědičnosti.

Dědičnost ovládaná pohlavím (sex controlled) je zakódovaná u obou pohlaví, může se však projevit pouze u jednoho z nich. Patří sem například množství mateřského mléka produkovaného fenou.

Dědičnost podmíněná pohlavím (sex limited) je také založena u obou pohlaví a projevuje se jen u jednoho. Týká se ale morfologických znaků. Příkladem je výše zmíněný autosomální gen podmiňující kryptorchismus. Tento gen může intenzivně přenášet i fena.

O dědičnosti pohlavím ovlivněné (sex influenced) mluvíme tehdy, když se některé znaky, zakódované na autosomálních chromozomech, projeví pouze pod vlivem pohlavních hormonů. Takto se dědí například rohatost a bezrohost některých plemen ovcí.

Doslov

Věřím, že vás úvodní, poněkud formální a nezáživný (ale nezbytný) výklad neodradil. Díky němu se budeme moci v příštích pokračováních zaměřit postupně na mnohem zajímavější oblasti, kterými budou:

- Genetika barev a kvality srsti border collí a s ní spojená zdravotní rizika.
- Genetika populací s ohledem na dědění chorob a kontrolu dědičnosti zdraví.
- Dědění vloh.
- Uplatnění genetiky v chovatelské praxi (line breeding, inbreeding), způsoby zápisu genetické informace pro potřeby chovatele.

Jestliže vám naopak můj stručný výklad nestačil, najdete podrobnější informace o genetice například v následujících publikacích:

“Kynologická příručka pro rozhodčí, chovatele a vystavovatele” od kolektivu autorů,

“Dogs from A to Z” jejímž autorem je Dan Rice,

“Chov psů” od Jaromíra Dostála,

“Chov psů v roce 2000” Hellmutha Wachtela,

“Veterinárním genetikem snadno a rychle”, což je velmi zajímavá a systematicky zpracovaná, i když poněkud obecně zaměřená, příručka vydaná studenty Veterinární fakulty v Brně,

“Lékařská genetika, problémy a přístupy” autorů Jiřího Hatiny a Bryana Sykese.

Obsáhlejší úvahy o genetice a chovu border collí se nacházejí v knihách:

“The Versatile Border Collie”, Janet E. Larson,

“The Working Border Collie”, Marjore Quarton,

“Border Collies”, Iris Combe,

“The Show Border Collie”, Joyce Collins.

Mnoho velmi zajímavých (i když značně roztroušených) informací, zejména o geneticky přenosných chorobách psů, lze nalézt také na Internetu.

mk

BUDETE MÍT ŠTĚŇATA?!

Většina z majitelů fen jistě nějaký ten vrh plánuje. A pokud jsou správní chovatelé, záleží jim na tom, jaká jejich štěňata budou, jakou budou mít povahu, jak se budou učit nové věci, zkrátka chtějí, aby z nich vyrostli psi nejen krásní, ale také šikovní, s tou správnou bordeří povahou. Je už mezi pejskaři všeo-

becně známo, že vedle genetických vloh, budoucí povahu psa tvoří nejen majitel štěněte, ale také jeho chovatel. Prakticky už od prvních dnů může pomáhat rozvíjet jeho smysly i povahu. Chtěla bych vám trochu poradit, jak na to. Metoda socializace a výcviku mladých štěňat, kterou se vám pokusím přiblížit, se v zahraničí vyvíjela a vylepšovala po dobu deseti let a byla prakticky odzkoušena mnoha chovateli. Metoda platí obecně pro všechna plemena, jistě se dá ale aplikovat i na border collie. Výzkum metody, jejímž autorem je Clarence Pfaffenberger a jeho spolupracovníci, nadále pokračuje. Zajímavá je i tím, že je možné ji uplatňovat vlastně již od prvních dnů života štěněte.

Metoda socializace a výcviku štěňat

Cíl: Maximalizovat potenciál zvířete tím, že se stimuluje jeho schopnost učit se, přírodní instinkty a zvědavost. Chceme vychovat přátelského, nebojácného, zvědavého, chytrého a temperamentního psa (předpoklad: uvážené genetické spojení).

Metodika: Stimulace všech smyslů v pořadí, jak se začínají vyvíjet. Je vědecky ověřeno, že novorozená štěňata se mohou učit (výzkum probíhal zpočátku u myši, později u potkanů, nakonec u štěňat). Do 21. dne fungují všechny smysly; poslední, který se vyvine, je sluch. Charakter psa je, zdá se, zformován již v 16. týdnu. Při praktické stimulaci štěňat je nutné přihlížet ke čtyřem kritickým částem vývoje:

- a) 1.-19. den: - štěňata potřebují teplo, jídlo, masáž, spánek,
- b) 20.-49. den: - štěňata se učí hrát, výuka hranic a dominance,
- c) 7.-12. týden: - výuka nezávislosti, navazování přátelství s lidmi a zvířaty, výuka překonávání strachu,
- d) 12.-16. týden: - nárůst sebevědomí, rozdíl mezi hrou a poslušností, výuka čistotnosti.

DEN AKTIVITA

1. Prohlédnout každé štěně a zvykat jej na dotyky. Držet je v různých pozicích.
2. Stejně jako první den a stimulace dotykového smyslu.
3. Opakovat první den a stimulace čichu. Tento den je nejvhodnější k odstranění paspárků (to se týká spíše jiných plemen než BC, borderky paspárky obvykle nemají – poznámka redakce). Poprvé ostříhat dráčky.
4. Dotýkat se štěněte, podržte jej v různých pozicích: stimulace čichu a dotykového smyslu. Dejte každé štěně do mělkého pekáče a zkuste změřit čas, jak dlouho mu trvá, než vyleze.
5. Opakujte den 4. a stimulujte vibrační smysl.
6. Opakujte den 5.
7. Opakujte den 5. a ostříhejte dráčky.
8. - 10. Opakujte den 5
11. Opakujte den 5, ostříhejte dráčky a stimulujte zrak.
12. Opakujte den 5, stimulujte zrak. Štěňata přesuňte od místa, kde se narodili, do výběhu.
13. Pokračujte s předchozím a přidejte do výběhu hračky. Zůstaňte ve výběhu minimálně 15 minut 3x denně a hrajte si se štěňaty, přiveďte do výběhu děti, aby si se štěňaty krátce pohrály.
14. Opakujte den 13.
15. Ostříhejte dráčky, a začněte pracovat s každým štěnětem samostatně po dobu 10 - 15 minut denně.
16. - 19. Pokračujte v předchozím, přivykejte štěňata na větší množství hraček, lidí, zvuků.
20. Stimulace sluchu, nyní nechte ve výběhu, kde jsou štěňata umístěna, hrát po většinu dne rádio.
21. Pověste nad štěňata, tak aby na ně dosáhli, hračku. Podle toho, jak porostou, budete její umístění zvy-

šovat. Se štěňaty si hrajte, samostatně a ve skupině, vydávejte při hře různé zvuky, hladte je a hodně se jich dotýkejte. Pokračujte s držením štěněte v různých pozicích. První koupel (bez šamponu), pokud lze, umístěte do výběhu bazének na brouzdání. Stříhání drápků. Štěňata se začínají přikrmovat, než jim předložíte jídlo, vystřelte jednou z kapslíkové pistolky a dělejte to pravidelně.

- od 22. dne Denně hry, 2x týdně stříhejte drápky. Neustále pokračujte v přivýkání štěňat na různé zvuky, uče je, aby vás nekousala. Přivykejte je dál na vodní bazének, dejte do něj hračky. Pokud štěňata do bazénku nechtějí, v žádném případě je nenuťte. Navykejte je na prohlídku zubů, uší, prstu apod. Zkoušejte od nich odcházet a půjdou-li za vámi, odměňte je. Hrajte si hru na aporování, ale nenuťte je k vám přiběhnout. Pokračujte v přivýkání na různé lidi, různá zvířata, ptáky. Začněte je učit výstavnímu postoji, ale vše ve hře.
- od 49. dne Zvykejte štěňata na samotu, ponechte je třeba přes noc samostatně v kleci (v tuto dobu už mohou štěňata přejít k novému majiteli). Při vykonání potřeby vyslovte povel. Nechodí-li konat potřebu na stejné místo, uče je to. Odlučujte štěňátka od matky, kromě krátkých her přes den. Nasadte štěňátkům obojek a vodítko, navykejte je na jízdu autem, na výšky. Zkuste jim odebrat jídlo a přidávejte je do misky po částech. Odebírejte jim hračky. Občas můžete vzít štěňátku kousek potravy z tlamy, pochválit je a zase mu ho vrátit.
- od 63. dne Začněte se štěněčím stopováním, introdukcí k ptákům, nechte štěně prolézt překážky agility a seznamte ho s nimi - vše hrou. Nejlepší a nejzajímavější je pro štěně stopování.

Nápady na stimulaci smyslů:

- čich:** majitelova ruka, pomerančová kůra, lak na nehty, ptačí peří, chléb, maso, kočičí chlupy, mrkev
- dotek:** studený kov, miska písku, miska šterku, led, dlaždice, cihlový povrch, vlněný materiál, noviny, umělá hmota, bavlněný materiál, silon, froté, kovová podlahová mříž (na tyto povrchy štěně pokládejte od 3. dne),
- sluch:** tleskání rukou, tlučení na zeď, dveře a zem, záměrná hlučnost (upuštění plechového pekáče na zem), rádio, zvýšený hlas - křik, různé hlasy, zvonek, kapslíková pistolka, hodiny ...,
- vibrace:** vysavač, mixér, fen na vlasy,
- zrak:** lidé, zvířata (jiná než vlastního druhu), televize, hračky (i dětské mechanické), cokoliv,
- chuť:** začněte až 21. dnem a použijte fantazii, protože štěňátka ochutnají skutečně cokoliv; hlínu, hračky, kameny, vás ...

Čím více se budete štěňátkům věnovat, tím více se naučí. Často na ně mluvte (já na svá štěňátka mluvila neustále), všechno má nějaké jméno - vyslovte je. Tak se učí spojit si slova s určitou věcí. Nikdy neztrácejte se štěnětem trpělivost. Jednou jsme měli ve vrhu štěně, které se zdálo být - mírně řečeno - velmi zaostalé. Později mně velmi překvapilo, že štěně začalo vykazovat v testech vynikající výsledky a v rozlišování předmětů bylo nadprůměrné – dokázalo bezpečně rozeznat hračky (míček, myš, kostička) a mezi pohozenými předměty rozlišit misku.

Je důležité mít neustále na mysli, že všechna vaše činnost se štěňátky a všechno učení je legrace a zábava; hra se spoustou pochval. Svou autoritu dáme najevo štěněti jedině tehdy, když ho učíme, aby nás nekousalo. Štěně se učí totéž u matky i sourozenců.

Nebojte se zvykat štěně na věci, kterých se bojí. Jestliže se takové štěně ve vrhu vyskytne, právě tam by se měla zaměřit vaše pozornost a se stresovými faktory ho seznamovat častěji, ale jemněji, než jiná štěňata ve vrhu. Zkuste hledat věci, kterých se štěně bojí a schválně mu je představujte ve hře. Štěně si na ně s trpělivostí zvykne.

Vymýšlejte hry, kde musí štěňátko vyřešit nějaký problém; tím povzbudíte jeho schopnost učit se. Budete-li se štěňaty hodně zabývat, časem můžete vymýšlet hry, které se hodí právě pro určitého jedince. Jedno moje štěně například milovalo hru se smetákem ...

Ve čtvrtém týdnu věku si většina štěňat najde cestu z lepenkové krabice, které po straně vyříznete díru. Krabici zkuste několikrát dnem nahoru položit přes štěně tak, aby vyříznutá díra byla přímo před ním - štěně si pak rychle najde cestu. V tomto věku se štěňata také naučí například obcházet barikádu, aby se mohla dostat k sourozencům. Barikáda a krabice učí štěně řešit problémy. Je důležité vědět, že ne všechna štěňata se učí stejně rychle, s některým štěnětem to možná bude lepší znovu zkusit o týden později

- všechny schopnosti se nevyvíjejí stejně rychle. Někdy, aby mělo patřičnou sebedůvěru, je třeba pomoci štěňátku něžně rukou.

Některé literární zdroje uvádějí, že v desátém týdnu je štěně obzvlášť náchylné ke strachu. Výzkumem to sice jednoznačně doloženo není, ale není třeba v tomto věku štěně navykat na obzvlášť strašidelné věci. Rozhodně není dobré, aby v desátém týdnu štěně přišlo do nové rodiny. Pokuste se ho raději předat dříve, nebo raději vyčkejte.

Štěně můžete nadále hodně chválit; přehnaná pochvala může být vždycky zmírněna, když štěně dospívá. V bazénku mohou mít štěňata hračky, povzbuzujte je, aby si s nimi hráli. Od osmi týdnů si můžete se štěňátkem hrát na schovávanou, tím stimulujete jejich pouto k vám, protože jste "odměna" za to, že vás našli. Z tohoto typu hry se může vyvíjet nácvik stopování a zmenší se strach z neznámého prostředí. Také je to způsob, jak štěně přinutit, aby si vás hlídalo a sledovalo, kde se zrovna nacházíte. Samozřejmě, když vás štěněčí smečka najde, následuje obrovská pochvala (bez pamlsků).

Ve 12. týdnu byste měli mít pro každé štěně vytipovanou nejmilejší hračku a používat ji jako odměnu při motivačním výcviku. Pozor - nejmilejší hračka je ale uschovaná u vás, nedáváte ji psíkovi volně k dispozici, pouze při učení hrou. Oblíbená hračka vám pomůže zejména při nejdůležitějším cviku - přivolání.

Protože se velmi zajímám o chování psů, uvítala bych, kdyby mě některý chovatel, který si doporučený program vyzkouší, o svém pozorování napsal. Je možné, že border collie budou v něčem vepředu, vyzkoušejte to!. Byla bych také moc ráda, kdyby mě chovatel, který se o metodu zajímá, pozval a umožnil mi pohrát si s jeho štěňaty a zapsat pár poznámek ...

Ráda poskytnu i další informace ohledně testů povahy štěňat.

Věra Brunclíková

Kontaktní adresy

Border Collie Club Czech Republic (BCCCCZ)

Předseda klubu:

KREJČÍ Michal, RNDr., Lomená 113, 251 64 Mnichovice-Božkov, tel 0204 641755 d, 02 66712643 k, mobil 0602 312724, mkrejci@oksystem.cz (mk)

Zástupce předsedy klubu, jednatel:

BARTEK Ivo, Ing., Masarykova 31, 664 52 Sokolnice, tel/fax 05 44224876 dk, mobil 0603 224173, ibartek@IOL.cz (ib)

Předseda komise pro pracovní a sportovní využití:

BRUNCLÍKOVÁ Věra, Poznaňská 433, 181 00 Praha 8, tel: 02 8557761 dk, mobil 0602 368265, ambra@IOL.cz (vb)

Předseda komise pro chov, poradce chovu:

HANAČIKOVÁ Nikol, Kudlov 280, 760 01 Zlín, tel 067 7216350 d, 067 7216645 k, mobil 0603 891385, chevers@volny.cz (nh)

Hospodář, pokladník:

KERNEROVÁ Lenka, Ing., Buzulucká 8, 160 00 Praha 6, tel 02 24318313 dk, lenka.kernerova@ecn.cz (lk)

Kontrolní a revizní komise:

BARCALOVÁ Šárka, Na záhonech 54, 141 00 Praha 4, tel 02 90010312 d (sb)

DOSTÁLOVÁ Martina, Starobělská 58, Zábřeh, 700 30 Ostrava, tel 069 345102 d (md)

VOJTĚCHOVÁ Lenka, Mgr., Ambrožova 14, 130 00 Praha 3, tel 02 6442599 dk, fax 02 6973281, mobil 0602 174316, lvojtechova@telecom.cz (lv)

Předseda redakční rady zpravodaje a internetových stránek:

LOUČKA Radko, Ing., CSc., U Svodnice 105, Královice, 104 00 Praha 10, tel 02 67711253 d, 02 67711747 k, fax 02 67711448 k, mobil 0603 888362, loucka@vuzv.cz, rloucka@usa.net (rl)

Členové redakční rady zpravodaje a internetových stránek:

ČERNÝ Stanislav, Ing., Botanická 6, 616 00 Brno, tel 05 41212069 d, 05 4151290 k, fax 05 41210361, scerny@usa.net, cerny@unis.cz (sc)

HEJRALOVÁ Veronika, Poznaňská 24, 616 00 Brno, tel 05 752086 d, veronika.hejralova@mujmail.cz, hejral@at1.cz, (vh)

LOUČKOVÁ Eva, Mgr., U Svodnice 105, Královice, 104 00 Praha 10, tel 02 67711253 d, loucka@vuzv.cz, rloucka@usa.net (el)

SOCHOROVÁ Simona, Rokytá 39/1, Nedvězí, 103 00 Praha 10, tel 02 67711037, ssochorova@usa.net (sim)

VOJTĚCH Josef, Ing., Ambrožova 14, 130 00 Praha 3, tel 02 6442599 dk, fax 02 6973281, mobil 0602 174316, jvojtech@telecom.cz (jv)

Oficiální adresa sídla BCCCCZ je shodná s adresou ČMKU a její PK č.1:

U Pergamenky 3, 170 00 Praha 7, tel./fax 02 66712827, tel. 02 8722205, cmku@cmku.cz

Vysvětlivky: d = domů, k = kancelář. V závorce za každou adresou je uvedena zkratka dopisovatele. Seznam je určen jen pro potřeby klubu. Stav k 15.3.2000.

Borderholic Chovatelský speciál ročenka (BH-CH / 2000), číslo 3

Zpravodaj klubu Border Collie Club Czech Republic (BCCCCZ)

Šéfredaktor: Radko Loučka, U Svodnice 105, 104 00 Praha 10

Jazyková a redakční úprava, tisk a distribuce: redakční rada zpravodaje ve spolupráci s Ing. Janou Štěpánkovou, propagačním manažerem společnosti FITMIN a. s., tel. 0446 613265, 0602/392 960, propag@fitmin.cz

Foto: CD archiv členů klubu BCCCCZ. Náklad: 200 výtisků, pouze pro vnitřní potřebu klubu. Vychází: duben 2000.

Uzávěrka dalšího čísla: 31.12.2000. Vydává BCCCCZ ve spolupráci se společností FITMIN a.s.

COPYRIGHT©BCCCCZ - platí na veškeré materiály v tomto zpravodaji.

Kaše pro štěňata BENJAMIN - odstav bez problémů

Společně s novou řadou minerálně-vitaminových doplňků PRO™ připravila firma Fitmin pro chovatele ještě jeden výrobek, který jim pomůže při odchovu štěňat. Jedná se o mléčnou kaši Benjamin, která je určena především štěňatům pro usnadnění jejich přechodu z mléčné na tuhou stravu. Kaše by se měla začít podávat štěňatům ve 4. týdnu jejich věku, od 5.-6. týdne se pak do kaše postupně přidává kompletní krmivo až k úplnému přechodu na kompletní krmivo. Navíc kaše Benjamin štěňatům nejen chutná, ale zároveň se i lehce připravuje přelitím teplou vodou nebo mlékem.

Na výsledné podobě kaše s námi spolupracovala celá řada chovatelů a některé z nich jsem požádali, aby nám v souvislosti s vyzkoušením kaše odpověděli na tři otázky.

1. Jak jste řešili přechod štěňat z mléčné na pevnou stravu v dřívější době otázka
2. Jaké důvody Vás přivedli k vyzkoušení kaše pro štěňata ?
3. Jak jste byli spokojeni s kaší Benjamin ?

Jiří Matuška, Třebechovice, Ch.st. Bitt Box, velký knírač

1. V dřívější době jsme štěňátka odstavovali pomocí dětských piškotů a mléka a rychle jsem přecházeli na granule.
2. K vyzkoušení kaše pro štěňátka nás přivedlo zjednodušení a z kvalitnější péče o štěňata. Příprava je časově nenáročná a jsem přesvědčen, že štěňata mají vše potřebné.
3. S kaší Benjamin jsme velmi spokojeni. Štěňata kaši přijímala s velkou chutí a odstav pro ně nebyl stresovou záležitostí

Zuzana Hodová, Praha, Ch.st. Kennel Hod's, patterdale terrier, american pit bull terrier

1. Používala jsem štěněčí granule v mléce či vývaru, dále pak konzervu společně s granulemi.
2. Hledala jsem něco jednoduššího na přípravu s obsahem mléčné složky.
3. S výrobkem jsem byla spokojena, po delší době však štěňatům přestává chutnat.

Jaroslav Flala, Ch. st. "LAUDÁNUM DADLEN", německá žlutá doga

1. Štěňata jsem krmil dětskou výživou.
2. Již z dřívější doby jsem byl obeznán s krmivem FITMIN a byl jsem velice spokojen. Proto jsem se rozhodl vyzkoušet i kaši Benjamin.
3. Moc. Štěňata byla pěkná, v kondici, hravá, čilá. Bylo na nich vidět, že jsou spokojená. Po kaši se mohli "utlouct" a měli i velice pěkný trus.

Mgr. Eva Loučková, Praha, Ch. st. Akumulator, border kolle

1. Nejpoužívanějším způsobem bylo podávat štěňatům v mléce rozpuštěné štěněčí granule.
2. Sama jsem se dříve pokoušela zakoupit obdobný výrobek, bohužel neúspěšně, takže mě nabídka kaše od firmy Fitmin okamžitě oslovila.
3. Kaše plně uspokojila všechny mé požadavky na tento druh výrobku, s jeho vlastnostmi jsem byla spokojena po všech stránkách.

Jana Viková, Hradec Králové, Ch.st. Od svatého Bavona, chodský pes

1. Dříve jsme štěňatům vařili krupicovou kaši a ovesnou kaši, později jsem používali instantní kaše pro děti.
2. Kaši pro štěňata jsem chtěli vyzkoušet ihned jakmile jsem se o ní dozvěděli.
3. S vaším výrobkem jsem byli spokojeni a určitě na něm odchováme další vrhy.

Marcela Nekolová, Nýřany, ch.st. Nefritový šperk a Onyxový diadém, pekingský palácový psík, kavkazský ovčák

1. Původně jsem štěňatům podávala krmivo Omega puppy namáčené ve vývaru.
2. Hlavním důvodem pro vyzkoušení kaše pro byla snaha o nalezení levnější cesty pro přechod štěňat na pevnou stravu.
3. Po vyzkoušení kaše Benjamin jsem byla plně spokojena, výsledky byly dobré a mohu říci, že kaše splňuje všechny mé požadavky.

Kaše pro štěňata Benjamin je vyrobena podle pečlivě ověřeného postupu z vybraných surovin pro zajištění plynulého a bezproblémového přechodu štěňat z mléčné stravy na stravu tuhou.

Dávkování:

Množství krmené kaše Benjamin přizpůsobuje velikosti štěňat, početnosti vrhu a mléčnosti řeny. Doporučujeme začít podávat kaši štěňatům ve stáří 4 týdnů. Od 5.- 6. týdne, pak do kaše postupně přidávejte kompletní granulované krmivo pro štěňata.

Návod k přípravě:

2 díly kaše pro štěňata rozmíchejte ve 3-5 dílech teplé vody nebo mléka (cca 50°C) a nechte 5 minut stát. Poté dořeďte na požadovanou hustotu. Takto připravenou kaši podávejte štěňatům zpočátku 2x denně, po dosažení návyku až 6x denně. Kaši připravujte vždy čerstvou a nedojedené zbytky kaše odstraňte.

Surovinové složení: tepelně upravené obiloviny, mléko a mléčné výrobky, cukry, vejce a výrobky z vajec, minerální látky, premix doplňkových látek

Deklarované jakostní znaky v 1 kg	Dále obsahuje v 1 kg
vlhkost10%	vápník10g
N-látky160g	fosfor8g
tuk110g	sodík2,5g
popel80g	
vláknina30g	

Obsah doplňkových látek v 1 kg	
Fe350mg	vit. D31 270 m.j.
Cu18mg	vit. C135 mg
(doplňena chelátem mědi a aminokyselin n-hydrátem)	alfatokoferol90 mg
Mn30mg	vit. B14,7mg
Zn180mg	vit. B212,5mg
Se0,35mg	vit. B64,8mg
(doplňen seleničitanem sodným)	B1237ug
vit. A15 750 m.j.	niacin18,5 mg
	cholin1 810mg

instantní rýžová kaše pro štěňata

FITMIN®